

ВІКТИМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

СЕМЕНИШИН Микола Олександрович - кандидат юридичних наук, докторант Донецького юридичного інституту МВС України

DOI:10.32782/LAW.2020.1.17

УДК 343.85

У статті визначені віктимологічні аспекти незаконного заволодіння транспортними засобами в Україні та здійснена їх класифікація на відповідні групи. Виведена структура особи потерпілого, до якої входять: соціально-демографічні якості; кримінально-правова, соціально-рольова, морально-психологічна характеристики. Виокремлені віктимологічні заходи запобігання незаконному заволодінню транспортними засобами в Україні, а також доведена пріоритетна роль жертв злочинів у виникненні віктиміногенних ситуацій та детермінант вчинення даного злочину.

Ключові слова: віктимологія, жертва, транспортні засоби, незаконне заволодіння, запобігання.

Постановка проблеми та її актуальність

Одними з найбільш важливих проблем сучасної України є злочинність і протидія їй. Загроза криміналізації відносин, які складаються в процесі реформування соціально-політичного устрою суспільства та господарської діяльності, набула сьогодні особливої актуальності. Негативні прояви, що мають місце у економічній та культурно-ідеологічних підсистемах українського суспільства, знаходять свій вияв у високому рівні злочинів корисливої спрямованості. Одним з них є незаконне заволодіння транспортним засобом, суспільна небезпечність якого, крім іншого, пов'язана також зі створенням загроз безпеці дорожнього руху [1].

Особливої актуальності зазначена тематика дослідження набуває у сучасних реаліях України, у зв'язку з військовими подіями на її Сході, анексією Криму, а також негативними тенденціями розвитку злочинності, що мають місце з 2013 р. по теперішній час та яка характеризується суттєвими кількісно-якісними змінами у її стані, структурі, динаміці та географії. Все це, в кінцевому результаті, й обумовило відповідні зміни у змісті незаконного заволодіння транспортними засобами та, зокрема, стосуються усіх системоутворюючих ознак кримінологічної характеристики даного злочину. Так, у 2018 р. по зрівнянню з 2002 р. їх кількість зросла на 45,8%, а щодо 2014 р. – на 86,1%. У цілому ж за цей період щорічно вчинялось більше 7 тис. незаконного заволодіння транспортними засобами в Україні. Зокрема, у 2002 р. було зареєстровано 8612 таких злочинів; 2005 р. – 8207; 2009 р. – 5184; 2012 р. – 5838; 2014 р. – 12644; 2018 р. – 12801 [2; 3]. Гостроти ситуації додає поширення кримінального професіоналізму, організованості при вчиненні цього злочину, що значно ускладнює можливості його виявлення та розслідування.

Не зважаючи на систематичне проведення органами влади різного роду спеціальних профілактичних операцій і заходів, незаконне заволодіння транспортними засобами залишається одним із найбільш поширених видів злочинного промислу. За рівнем доходів він не поступається наркобізнесу. Злочинні групи, які здійснюють

незаконне заволодіння транспортними засобами, часто характеризуються транснаціональними кримінальними зв'язками, що обумовлює зміцнення міждержавних кримінальних об'єднань та зростання їх небезпечності. Сьогодні є підстави вважати, що центри організованої злочинності, пов'язаної з незаконним заволодінням транспортними засобами, з країн Західної Європи перемістились до України й країн Прибалтики, а їх збут здійснюється на території всіх країн СНД. Загальна кількість автомобілів, що розшуковуються в країнах СНД та через Інтерпол, перевищує 4 млн. одиниць [1].

Аналіз досліджень і публікацій

Методологічне підґрунтя щодо дослідження запобігання таким злочинам створили такі вітчизняні учені, як: О. М. Брисковська, Д. В. Горшков, В. А. Звіряка, Ю. Ф. Іванов, С. О. Колб, О. М. Корнєв, В. П. Кравченко, Я. В. Матвійчук, Б. Ф. Мицак, С. Є. Петров, К. О. Полтава, М. О. Свірін, С. С. Чернявський, Р. В. Щупаківський та ін.

Поряд з цим, вивчення кримінологічної характеристики незаконного заволодіння транспортними засобами та закономірностей розвитку даного злочину з часу прийняття у 2001 р. КК України, показує, що досі на доктринальному рівні недостатньо досліджені віктимологічні заходи запобігання злочинам незаконному заволодінню транспортними засобами, що має суттєве значення для вирішення теоретико-прикладних питань підвищення рівня протидії даному суспільно-небезпечному явищу; з огляду існуючих міжнародних підходів та практики.

Виклад основного матеріалу

Як свідчить практика боротьби із злочинністю, створення криміногенної ситуації, що сприяє вчиненню злочину, в тому числі пов'язаного з незаконним заволодінням транспортними засобами, нерідко залежить не лише від особи, яка його вчиняє, і зовнішніх умов, але й від поведінки потерпілого, зокрема, його аморальних, небезпечних або протиправних діянь. Саме тому

для вивчення ролі конкретної життєвої ситуації вчинення злочину вкрай необхідним є вивчення віктимологічних аспектів у механізмі вчинення злочину. При цьому, як обґрунтовано довів А. П. Закалюк, у кожному випадку вчинення злочину і з'ясування його причинного комплексу необхідно встановити, через які саме вчинки потерпілого і в якому саме напрямі конкретна життєва ситуація впливала на злочинця, зокрема створювала сприятливі умови для його негативних вчинків [4, с. 313]. Як з цього приводу зауважила А. О. Джуза, не є перебільшенням те, що в низці цих відомостей дані про особу потерпілого мають значення не менше, ніж інформація про злочинців. Роль жертв у виникненні й розвитку ситуацій злочинів зазвичай дуже значна, тому необхідним є аналіз кримінально значимих ролей жертв і облік усіх віктимологічних обставин як вихідної бази для конкретних висновків і узагальнень [5, с. 16-17].

Виходячи з цього, науковці прийшли до висновку, що серед ряду питань механізму злочинного прояву, пов'язаних з поведінкою потерпілого, найбільше кримінологічне значення має з'ясування: якостей особистості потерпілого, що робили його більш уразливим для злочинця; міри залежності від цих якостей та процесу створення умов, сприятливих для формування криміногенної орієнтації та мотивації; ознак та властивостей потерпілого, які сприяли опредмечуванню мотиву вчинення конкретного злочину в такий спосіб, що об'єктом злочинного посягання стає саме потерпілий; дій (вчинків) потерпілого, які об'єктивно або в уявленні особи, що має намір вчинити злочин, свідчили про активне сприяння потерпілого прийняти рішення про його вчинення та реалізацію цього рішення [4, с. 313].

Виходячи з цього, у кримінологічній віктимології виведена наступна структура особи потерпілого, до якої входять: соціально-демографічні якості (стать, вік, освіта, сімейний стан тощо); кримінально-правова характеристика (роль жертви в генезисі злочинної поведінки та у створенні криміногенної ситуації); соціально-рольова характеристика, що включає в себе сукупність

видів діяльності особи в системі суспільних відносин як громадянина, сім'янина, члена трудового колективу тощо; морально-психологічна характеристика, що відображає ставлення особи до соціальних цінностей і соціальних функцій, які вона виконує. Вона виявляється у ставленні до держави, суспільства, громадського обов'язку, колективу, оточуючих людей, себе тощо. Сюди ж належать і кримінально-правова оцінка особи, тому що потерпілий зазвичай з'являється в процесі застосування кримінально-правових норм [6, с. 37–38]. При цьому, як вірно прийшов до висновку О. М. Джужа, успішна реалізація функцій кримінологічної віктимології (фундаментальної-теоретико-пізнавальної) (дослідження поведінки жертви та віктимності як особливого феномена), а також прикладної (розроблення та обґрунтування заходів віктимологічного запобігання) можлива за умови дотримання певних принципів, а саме: а) принципу ідентифікації факторів – коли за кожним фактом віктимізації (здатності особи за наявності із об'єктивних або суб'єктивних індивідуальних ознак та факторів (конкретних віктимних) ситуацій стати жертвою злочину) необхідно побачити проблему – на підставі чого виникла віктимна ситуація і чому вона привела до шкідливих наслідків; б) принципу визначального фактора – коли необхідно орієнтуватися на найближчу та найважливішу обставину (фактор), що формує зміст і напрям розвитку віктимної ситуації; в) принцип індивідуального впливу – коли система віктимологічного запобігання (профілактики) повинна спрацювати на випередження, не обмежуючись наданням захисту чи допомоги у випадку настання шкідливих наслідків чи високої ймовірності їх настання; г) принцип концентрації зусиль – коли віктимність розподіляється досить нерівномірно як у часі, так і в просторі, а також за суб'єктами; г) принцип гарантії безпеки – коли правоохоронним органам, зокрема силовим структурам, варто змінювати функціональну модель воєнізованої організації на модель надання гарантії безпеки [6, с. 34–35].

Важливим у зв'язку з цим є й інший висновок, до якого прийшли науковці, що

досліджують проблеми віктимології. Так, С. Б. Алімов довів, що особа та поведінка потерпілого є одним із найважливіших елементів, які входять до складу конкретної ситуації. Більш того, на переконання даного ученого, ситуація загалом, обставини, у яких перебуває потерпілий, можуть не тільки сприяти злочинній поведінці, провокувати його, а й активно перешкоджати вчиненню суспільно небезпечних дій [7, с. 13-14].

Як свідчить практика, до змісту конкретної ситуації (сукупності об'єктивних обставин, що впливають на поведінку суб'єкта безпосередньо перед вчиненням злочину і супроводжуються впродовж усього злочинного посягання до настання злочинного результату, полегшуючи або ускладнюючи цей процес [8, с. 10]) входять об'єктивні обставини: 1) предмети, процеси та стосунки, що складаються між злочинцем та оточенням; 2) стосунки, що характеризують потерпілого, його взаємодію з оточуючими, сімейно-побутовим та виробничим середовищем; його моральну репутацію, психологічні особливості та стан (вік, стать, стан сп'яніння), а також поведінку у формі дії або бездіяльності [6, с. 104].

Саме зазначені теоретичні підходи й були використані у даній статті як методологічне підґрунтя при розкритті питань, пов'язаних з віктимологічними аспектами незаконного заволодіння транспортними засобами в Україні. При цьому, як і в попередніх підрозділах роботи у ході дослідження даних проблем їх аналіз було проведено по схемі: від загальної – особливої – до конкретної віктимізації, що стосується змісту даного злочину.

Як показують результати спеціальних досліджень, рівень віктимізації в Україні залишається доволі високим, а саме – щороку лише від зареєстрованих злочинів страждає понад 340 тис. осіб, що у розрахунку на 10 тис. населення становить 75 осіб [2; 3]. Як у зв'язку з цим зазначив О. В. Туляков, рівень віктимізації в середньому у 2-2,5 рази перевищує рівень зареєстрованої злочинності в Україні [9, с. 3-4]. При цьому, враховуючи різке ускладнення криміногенної ситуації в Україні у 2014 р. в зв'язку із по-

чатком збройної агресії Росії проти України та негативний розвиток цих тенденцій упродовж 2015–2019 рр., цілком обґрунтовано можна зробити висновок про те, що кількість жертв від злочинних посягань у наступні роки не зменшиться. Аналогічний прогноз з цього приводу здійснив і Б. М. Головкін [10, с. 82].

Цікавою є й така інформація – жертвами загальнокримінальних злочинів (крадіжок, грабежів, розбоїв, умисних вбивств) найчастіше стають громадяни із середньостатистичними доходами, а подекуди – навіть безробітні, які мають у своєму розпорядженні лише майно широкого господарського вжитку [11, с. 133]. Значною мірою це пояснюється тим, як встановив Б. М. Головкін, що злочинці та їх жертви – вихідці з одного соціального середовища та ведуть схожий спосіб життя, а також мають загальні уявлення про матеріальний достаток. Крім цього, злочинців і жертв об'єднують соціальне неблагополуччя, статус маргіналів, периферійне місце, яке вони займають у соціальній структурі суспільства [11, с. 133].

Результати спеціальних наукових досліджень свідчать також про те, що жертвами злочинної діяльності організованих злочинних груп та злочинних організацій в основному стають приватні підприємці, учасники тіншових актів, а також корумповані чиновники, що володіють коштами, валютними коштами і валютними цінностями незаконного походження. Поряд з цим варто зауважити, що досі в Україні, крім часткового дослідження цього питання О. М. Джужею [12], віктимологічні аспекти діяльності організованих злочинних груп та організацій на доктринальному рівні вивчені недостатньо, що дещо ускладнило завдання розкриття даної проблематики у контексті незаконного заволодіння транспортними засобами в Україні.

Щодо безпосередніх питань, що стосуються віктимізації жертв цих злочинів, то деякі її елементи розкриті у наукових працях тих дослідників, які займалися значеним предметом розробки. Так, М. О. Свірін встановив, що нерідко незаконне заволодіння транспортними засобами є способом вчинення інших злочинів [13, с. 105],

тобто власники цих засобів стають жертвами випадково, позаяк особи, які вчиняють такі злочини, як крадіжки, розбійні напади, вбивства, інші тяжкі та особливо тяжкі злочини (ст. 12 КК України), незаконно заволоділи їх транспортом для досягнення саме цих протиправних цілей. При цьому більшість таких злочинів вчиняється у містах (ознака так званої географії віктимізації).

Найбільш криміногенними сезонними періодами незаконного заволодіння транспортними засобами є «сезони їх експлуатації» (квітень – жовтень) [13, с. 105], у які кількість жертв цих злочинів збільшується та є різноманітною (від випадкових до жертв з дуже високим ступенем ризику – особами, які постійно залишають свої транспортні засоби поза межами контролю (без сигналізації, на не охоронюваних площадках; взагалі без нагляду т.ін.). Зокрема, як встановив М. О. Свірін, майже у кожному третьому випадку при залишенні транспортного засобу водіями не приймалися необхідні запобіжні заходи (найчастіше (в 74,4%) випадків) ними не були замкнені двері автомобіля, в 21,8% – був залишений ключ у замку запалювання) [13, с. 110], тобто у даному випадку мова ведеться про поведінку жертв з підвищенням ступенем ризику.

Крім цього, в науковій літературі називаються й інші віктимологічні ситуації, що детермінували вчинення незаконного заволодіння транспортними засобами. Зокрема, Л. Р. Аветисян встановив, що в 34,2% цей злочин вчинявся через неприязні відносини злочинця та потерпілого [14, с. 16]. До інших віктимологічних факторів (ситуацій) Л.Р. Аветисян відніс також: а) халатне відношення жертв цього злочину до збереження автотранспорту – 84,7% від загальної кількості незаконного заволодіння цими транспортними засобами; б) віктимологічна (провокуюча) поведінка жертви – 32,6%; в) відсутність сучасної системи охорони автомобіля або іншого транспортного засобу – 35%; г) кримінальне походження транспортного засобу – 1,65%; г) міжособистісний конфлікт злочинця та жертви – 7,15% [14, с. 17-18].

С.В. Краснобаєв встановив й інші віктимологічні фактори, що сприяють вчи-

ненню злочину, пов'язаного з незаконним заволодінням транспортними засобами, а саме: 1) психічне насильство щодо потерпілого, що пов'язане з погрозою позбавлення життя (8,9%); нанесення шкоди для здоров'я (16,2%); погроза знищення автомобіля або іншого майна (19,6%); 2) фізичне насильство щодо потерпілого від злочину, що виражалось в нанесенні шкоди його здоров'ю (12,5%); у виштовхуванні водія на світлофорі з подальшим незаконним заволодінням транспортними засобами (25%); пошкодження майна (8,9%); 3) обман (використання офіційних документів (для проведення певних ремонтних та інших робіт; т.ін.)) [15, с. 14].

З урахуванням особливостей змісту корисливо-насильницької злочинності в зоні проведення операції Об'єднаних сил України, варто виокремити наступні віктимологічні фактори (ситуації), що детермінують незаконне заволодіння транспортними засобами в Україні:

1. Зниження рівня правопорядку та в цілому ефективності захисту законних прав, свобод та інтересів особи, суспільства та держави в цілому, що привело до підвищення рівня віктимізації в Україні. Особливо віктимно вразливими є території на Донбасі, причому як контрольовані, так і не контрольовані офіційною владою України.

2. Великий потік біженців з окупованих територій на Сході України та Криму, кількість яких реєструється не завжди. Більш того, їх подальша міграція по Україні правоохоронними органами не відслідковується, що створює для них умови для незаконного заволодіння транспортними засобами з метою пересування до певного місця тимчасового пересування.

3. Транспортні засоби, на яких переміщені із Сходу України та Криму особи прибули з окупованих територій, не реєструється у підрозділах Дорожньо-патрульної служби Національної поліції України, що створює умови для злочинців при вчиненні незаконного заволодіння цими засобами, позаяк на їх розшук потребуються додаткові інформаційні ресурси та час, у тому числі й для встановлення осіб потерпілих від цього злочину.

4. Відсутність заборони в Україні на носіння форменого одягу та, особливо, так званих «балаклав» вкрай ускладнює ситуацію для потерпілих від злочинів щодо самозахисту своїх транспортних засобів, зокрема при психічному та фізичному насильстві тих осіб, які користувались при нападі зазначеними засобами.

5. Зловживання військовими підрозділами, особливо добровольчими формуваннями, своїм правом на використання транспортних засобів інших осіб для пересування до місця бойових дій чи у зону проведення антитерористичної операції, що значно підвищує рівень віктимності їх власників.

6. Значне зниження життєвого рівня населення в останні роки привело до того, що велика кількість злочинів, пов'язаних з незаконним заволодінням транспортними засобами в Україні, здійснюється з метою пересування до певного місця роботи, проживання, навчання тощо, тобто зазначена обставина в рази підвищила рівень віктимності усіх, без винятку, власників транспортних засобів.

7. Зниження рівня матеріального та фінансового достатку населення не тільки збільшило кількість безробітних, але осіб, які ніде не навчались, а це, у свою чергу, привело до підвищення рівня криміналізації в Україні та до незахищеності пересічних громадян, зокрема власників транспортних засобів, від злочинних посягань, а в кінцевому результаті привело до збільшення рівня масової віктимізації.

8. За професійною ознакою та родом занять підвищений рівень віктимізації при вчиненні незаконного заволодіння транспортними засобами мають особи (саме вони є жертвами цих злочинів), що мають певні фінансово-матеріальні ресурси, добробут або відносно благополуччя.

9. На загальносоціальному рівні віктимізація при вчиненні даного злочину пов'язана та детермінована процесом криміналізації різних сфер суспільного життя та віктимологічним потенціалом суспільства. При цьому, як встановлено науковцями, криміналізація різних видів суспільних відносин не зводиться лише до процесу вчинення злочинів та появи нових жертв

злочинів. Вона полягає також в об'єктивній загрозі поставленим під кримінально-правову охорону суспільним відносинам. Більш того, теоретично кожен, хто проживає у державі з певним рівнем злочинності, так чи інакше, ризикує також опинитися жертвою злочину, у зв'язку з чим автоматично стає носієм потенційної віктимності [11, с. 134].

10. Інші детермінанти групової (масової) віктимізації:

а) несформованість культури безпечної поведінки громадян у повсякденному житті, включаючи й при перебуванні у власному транспортному засобі (водії не блокують двері цих засобів, у тому числі на зупинках; підвозять незнайомих осіб з метою отримання прибутку; зупиняються у неосвітлених місцях, тощо);

б) страх перед злочинністю, особливо в умовах реформування правоохоронних органів та зниження їх професійної відповідальності та мотивації при виконанні службових обов'язків;

в) підвищення рівня латентності вчинених злочинів, зокрема пов'язаної з неповідомленням потерпілих про вчинені щодо них протиправні посягання, що є хронічною проблемою в Україні та однією з негативних традицій у народі, що обумовлено недовірою до правоохоронних органів. Як з цього приводу зробив висновок В. М. Дрьомін, на найбільш високому рівні теоретичних узагальнень слід вести мову про інституціалізацію жертвовності суспільства перед злочинністю, оскільки де-факто, злочинність виконує роль самостійного інституту суспільства, впливає на всі без винятку сфери суспільних відносин [16, с. 5];

г) суспільні звичаї засуджувати жертв злочинів (наприклад, статевих злочинів);

г) установки на невиправлений ризик та провокацію (спроба зробити фото на даху електрички, що рухається, т. ін.);

д) практика невтручання сторонніх осіб у кризову ситуацію (по принципу: це не моя справа; для цього є міліція (поліція));

е) поляризація населення за рівнем доходів та споживацькими можливостями (розрив між 10% найбагатших громадян та 10% найбідніших досягає пропорції 1:30, 1:40, при гранично допустимому 1:6, 1:10);

є) перед злочинна віктимна поведінка та психічний стан жертв злочинів;

ж) віктимні деформації, а також вроджені риси та властивості жертв злочинів [11, с. 130–138; 17, с. 117–126].

Зазначені та інші віктимологічні аспекти (індивідуальну та масову віктимність), без сумніву, мають бути одним із півнів запобігання незаконному заволодінню транспортними засобами в Україні поряд із загальносоціальним, спеціально-кримінологічним та індивідуально-профілактичним.

Висновок

Узагальнюючи вищевикладене варто констатувати, що, в основному, цей злочин вчиняється у таких віктимологічних ситуаціях: у місцях, не обладнаних для стоянки транспортних засобів (на тротуарах, у дворах будинків, за межами населених пунктів); на транспортних засобах, не обладнаних охоронною сигналізацією, а також з примітивними дверними замками або при їх не замиканні (залишення транспортного засобу при працюючому двигуні; відкритих дверних вікнах; відсутності пасажирів (інших осіб, які могли б перешкодити вчиненню даного злочину); довірливих відносинах злочинця та потерпілого, у яких останній добровільно передав свій транспортний засіб у руки суб'єкта злочину (по дружбі; знайомому; колезі по роботі, навчанню тощо). Встановлені наступні віктимологічні детермінанти даного злочину: зниження рівня правопорядку та в цілому ефективності захисту законних прав, свобод та інтересів особи, суспільства та держави в цілому, що привело до підвищення рівня віктимізації в Україні (особливо вразливими у цьому контексті є території на Донбасі); великий потік біженців з окупованих територій на Сході України та Криму, кількість та подальша міграція яких у подальшому правоохоронними органами не відсліджується, що створює для цієї категорії осіб умови для незаконного заволодіння транспортними засобами; транспортні засоби, на яких переміщені із Сходу України та Криму особи прибули з окупованих територій, не реєструються в місцевих підрозділах поліції, що створює умови для вчинення даного

злочину, позаяк на їх розшук потребуються додаткові інформаційні ресурси, час, сили та засоби; інші віктимологічні детермінанти (зловживання правом та тимчасове заволодіння чужими транспортними засобами правоохоронними органами та іншими воєнізованими формуваннями; значне зниження життєвого рівня населення в останні роки, що обумовлює у тому числі необхідність протиправного пересування громадян на чужому транспорті до місця роботи, навчання, проживання).

Література

1. Горшков Д. В. Незаконне заволодіння транспортними засобами: кримінологічна характеристика та запобігання: автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Харків, 2015. 16 с.
2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Генеральна прокуратура України*. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.
3. Довідка про злочини, учинені в Україні за 2014–2019 рр.: службовий документ. Департамент аналітичної роботи та організації управління МВС України. Київ, 2020. 124 с.
4. Закалюк А. П. Курс сучасної управлінської кримінології: теорія і практика. У 3 кн. Київ: Ін Юре, 2007. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.
5. Джужа А. О. Теоретичні та практичні засади віктимологічного запобігання злочинам в Україні: автореф. дис. докт. юрид. наук: 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2017. 35 с.
6. Кримінологічна віктимологія : навч. посіб. / Є. М. Моїсеєв, О. М. Джужа, В. В. Василевич та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ : Атіка, 2006. 352 с.
7. Алимов С. Б., Антонов-Романовский Г. В., Резник Г. И. Насильственная преступность в сферах быта и досуга (проблемы криминологической типологии). *Вопросы борьбы с преступностью*. Москва, 1980. Вып. 3. С. 12–22.
8. Алимов С. Б. Ситуация совершения преступления и криминологическое значение: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва: Академия МВД СССР, 1971. 21 с.
9. Туляков В.А. Виктимология (социальные и криминологические проблемы): монография. Одесса: Наука, 2000. 634 с.
10. Головкін Б. М. Теоретичні та прикладні проблеми детермінації і запобігання корисливій насильницькій злочинності в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2011. 406 с.
11. Кримінологія : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуська та ін. ; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. Харків: Право, 2014. 440 с.
12. Джужа О.М. Запобігання злочинам кримінологічно-віктимологічна парадигма: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 332 с.
13. Свірін М. О. Запобігання органами внутрішніх справ незаконному заволодінню транспортними засобами: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2010. 227 с.
14. Аветисян Л. Р. Неправомерное завладением автомобилем или иным транспортным средством без цели хищения: уголовно-правовые и криминологические аспекты: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Тамбов: Тамбов. гос. ун-т имени Г.Р. Державина, 2009. 22 с.
15. Краснобаев С. В. Неправомерное завладение автомобилем или иным транспортным средством без цели хищения: уголовно-правовые и криминологические аспекты: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Уфа: Уфим. гос. Ун-т, 2009. 20 с.
16. Дрёмин В. Н. Преступность как социальная практика: институциональная теория криминализации общества : монография. Одесса: Юрид. лит., 2009. 618 с.
17. Колб С. О. Запобігання незаконному заволодінню транспортними засобами в Україні: дис...канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2016. 263 с.

**VICTIMOLOGICAL ASPECTS OF
UNLAWFUL SEIZURE OF VEHICLES**

The article identifies the victimology aspects of the illegal seizure of vehicles in Ukraine and their classification into relevant groups. The structure of the victim's personality, which includes: The structure of the victim's personality, which includes: socio-demographic qualities (gender, age, education, marital status, etc.); criminal characteristics (role of the victim in the genesis of criminal behavior and in the creation of a criminal situation); a socio-role characteristic that includes the set of activities of a person in the system of public relations as a citizen, family member, member of the labor collective, etc. moral and psychological characteristic, which reflects the attitude of the person to the social values and social functions that he performs.

Victimological measures of prevention of illegal seizure of vehicles in Ukraine are highlighted, as well as the priority role of victims of crime in the occurrence of victimogenic situations and determinants of committing this crime. This crime is committed in the following victimological situations: in places not equipped for parking vehicles (on sidewalks, in the yards of houses, outside settlements); on vehicles not equipped with burglar alarms, or with primitive door locks or when they are not locked (leaving the vehicle while the engine is running; open door windows; no passengers (other persons who could prevent the commission of this crime); trusting relationships

and the victim, in whom the latter voluntarily transferred his vehicle into the hands of the subject of the crime (friendship; acquaintance; colleague of work, training, etc.). The following victimologic determinants of this crime have been established. effect: a decrease in the level of law and order and overall effectiveness of the protection of the legal rights, freedoms and interests of the individual, society and the state as a whole, which has led to an increase in the level of victimization in Ukraine (especially vulnerable in this context are territories in the Donbass); in the east of Ukraine and the Crimea, the number and subsequent migration of which are not subsequently monitored by law enforcement agencies, which creates conditions for this category of persons to illegally seize vehicles; vehicles on which persons displaced from the eastern Ukraine and the Crimea arrived from the occupied territories are not registered in the local police units, which creates the conditions for committing this crime, since additional information resources, time, forces and means are required on their search; other victimological determinants (abuse of the law and temporary seizure of foreign vehicles by law enforcement agencies and other paramilitary units; a significant decrease in the standard of living of the population in recent years, including the need for the illegal movement of citizens to another's place of work and employment.

Keywords: victimology, victim, vehicles, unlawful taking, prevention.

